

У Приватному архіві видатного фольклориста, музикознавця, композитора, одного із засновників української етномузикології, академіка Філарета Колесси (1871-1947) у місті Львові, зберігається унікальна колекція з 59 фонографічних валиків, на яких зафіксований репертуар виконавців української епіки – кобзарів і лірників. Фонозаписи були зроблені у 1904-1910 роках в рамках акції, започаткованої українською інтелігенцією задля збереження зникаючого мистецтва українських рапсодів.

Першими ініціаторами та виконавцями цього епохального проекту виступили Гнат Хоткевич, Опанас Сластьон та Олександр Бородай (1903-1905). Згодом їхню ідею підхопили Леся Українка та Климент Квітка. За сприяння та матеріальної підтримки подружжя (і насамперед Лесі Українки) для запису репертуару кобзарів і лірників була організована спеціальна фольклористична експедиція на Наддніпрянську Україну. Реалізувати цей важливий для української культури проект запросили Ф. Колессу. Влітку 1908 року дослідник у Миргороді (Полтавщина) схопив на валики думи та пісні від шести народних виконавців. У роботі фольклористу всіяко допомагав художник, етнограф і кобзар О. Сластьон, який після повернення галицького збирача до Львова, продовжив фонографування співу та гри рапсодів (1908-1910). До запису репертуару кобзарів восени 1908 року долучилися також і сама Леся Українка та К. Квітка. Всього в ході проекту було рекордовано щонайменше сто валиків.

Усі фонограми для транскрибування та підготовки до публікації були переслані Ф. Колесси. Завдяки його жертовній праці незабаром світ побачили два томи “Мелодій українських народних дум” (1910; 1913). Сьогодні значна частина призби-

раної у ході проекту фоноколекції знаходиться у архіві академіка. Кілька валиків з Колессівського зібрання передано у музеї Львівщини. Загалом, колекція презентує спів одинадцяти українських рапсодів. Серед записаного переважають думи (деякі з супроводом), є також танцювальна музика, строфічні пісні. У збірці Ф. Колесси виявлено й інші історично вартісні фонограми, зокрема, запис голосу самого Філарета Колесси та, правдоподібно, і Лесі Українки. У грудні 2013 року завдяки гранту, отриманому від Фонду Вікімедіа, колекція валиків з Приватного архіву Ф. Колесси була оцифрована спеціалістами Інституту проблем реєстрації інформації НАН України.

Усі аудіозаписи на диску надаються на умовах, рівнозначних суспільному надбанню, і можуть вільно копіюватись і використовуватись. Умови ліцензії на аудіозаписи за адресою:

<https://creativecommons.org/publicdomain/zero/1.0/deed.uk>

Ідентифікація записів, передмова: Ірина Довгалюк. Ліцензія тексту: *Creative Commons Attribution Share-Alike 3.0 Unported* або новіша:

<https://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/deed.uk>

Усі записи і супровідні матеріали доступні в Інтернеті за адресою: https://commons.wikimedia.org/wiki/Filaret_Kolessa_phonograph_cylinder_collection/uk

Wikimedia, Wikipedia є зареєстрованими торговими знаками
Wikimedia Foundation, Inc.

1. Гнат Гончаренко. *Козачок «Полянка»*. 1904.
2. Остап Калний. *Дума про удову*. 1908.
- 3-4. Микола Дубина. *Дума про удову*. 1908.
- 5-6. Антін Скоба. *Дума про піхотинця*. 1908.
- 7-9. Гнат Гончаренко. *Дума про Олексія Поповича*. 1908.
- 10-13. Гнат Гончаренко. *Дума про удову*. 1908.
- 14-19. Гнат Гончаренко. Танці: *Дудочка, Дудочка (варіант), Метелиця, Молодичка перва, Попадя, Горлиця*. 1908.
- 20-21. Явдоха Пилипенко. *Дума про удову*. 1908.
- 22-23. Михайло Кравченко. *Дума про самарських братів*. 1908.
- 24-27. Михайло Кравченко. *Дума про піхотинця*. 1908.
- 28-29. Опанас Сластьон. *Дума «Плач невольників»*. 1908.
30. Леся Українка / служниця. *Проба валка*. 1908.
- 31-32. Михайло Кравченко. *Дума «Плач невольників»*. 1909.
- 33-35. Степан Пасюга. *Пісня про смерть козака — Дума про Марусю Богуславку — Дума про удову*. 1909.
36. Петро Дривченко. *Дума про сестру і брата*. 1909.
- 37-38. Іван Кучеренко. *Дума про удову — Дума про смерть козака-бандуриста*. 1909.
39. Платон Кравченко. *Дума про удову*. 1910.
- 40-41. Платон Кравченко. *Дума про піхотинця (варіант а — варіант г)*. 1910.
42. Філарет Колесса. *Пісня «Темна нічка»*. 1912.